

GERGELY ÁGNES ÉS A ZENE

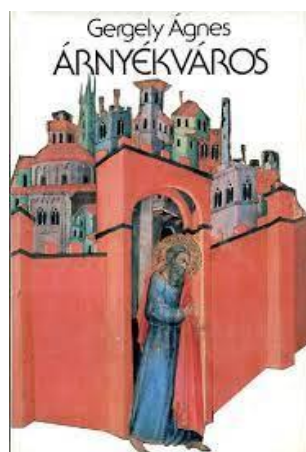
Gergely Ágnes

Azt, hogy Gergely Ágnesnek nagyon sok köze van a zenéhez, voltaképpen már író- és bölcsészpalánta korom előtt rég tudtam. Hogy miért, annak végtelenül egyszerű és családtörténeti-életrajzi magyarázata van. Gyomán élő, nagyon muzikális családom, különösen nagyszüleim és nagybátyám, de voltaképpen zeneszerető-zeneértő irodalmár-művészettörténész anyám is többször, s igazi csodálattal emlegették, hogy a lakóhelyük „twin city”-jének, ikervárosának, azaz iker mezővároskájának néhány jeles alkalmával többször találkoztak – egyszer a felnőttek, a Kner család révén, többek között az endrődi purim-bálok egyikének alkalmával – egy szopránhangú, gyönyörű ifjú hölgygel, Fenákel Rózsikával, aki e bál után nem sokkal Gergely Ágnes édesanyja lett.

Talán ennek a történetnek, a közös békési gyökereknek, s a mindkettőnknek nagyon sokat jelentő neveknek, eseményeknek

¹ *Dr. habil Petrőczi Éva József Attila-díjas költő, író, műfordító, irodalomtörténész, publicista, a Károli Gáspár Református Egyetem nyugalmazott intézményvezetője.

köszönhető, hogy az édesanyjához hasonlóan királynői megjelenésű, s hol altnak, hol inkább mezzoszopránnak érzékelhető hangú Ágnes a barátságába fogadott, számos könyvével mindmáig megajándékoz, s ezekről a könyvekről én időről-időre hűségesen recenziókat írok, vagy éppen versparafrázisban jelenítek meg egy-egy, hozzám kiváltképpen közelálló „ágnesi” mondatot. Azt is feltétlenül el kell mondanom, hogy a mindmáig tartó járványhelyzet alatt – Molnár Piroskáé, a Nemzet Színészeé mellett – két baráti tollforgató hangja tartotta, illetve mindmáig tartja bennem a lelket és a derűt. Egyikőjük, a hangversenytermek, majd a bezártság idejétől kezdve hozzám hasonlóan az online zenei oldalak ínycsoki törzsvendége, Kálmán C. György irodalomtörténész, sokunk nagy fájdalmára 2021. október 17-én vasárnap örökre elköltözött mostani, nem könnyű világunkból, mindössze egy héttel nyelvész és nyelvzseni öccse, László halála után. Így tehát ősz óta Molnár Piroška és Gergely Ágnes jóvoltából költözhetek be olykor-olykor, néhány tapintatos percre, két, ritka szépségű hang menedékébe, ami nem jelenti azt, hogy Gyuri bagókarcos-kamaszos hangját ne hiányolnám újra meg újra bezáruló életünkből.

De most már ideje áttérnünk a címben ígért témára, Gergely Ágnes és a zene kapcsolatát egy-egy vers- vagy prózarészlettel illusztrálva. Nem nevezhetem ezt a tallózást tanulmánynak, csupán felhívásnak arra, hogy a zenét tanítók, tanulók, vagy csak

egyszerűen hallgatók felbecsülhetetlen ajándékokat kaphatnak időről-időre Ágnestől, s ráadásul soha nem az olcsó „műveltségversek/műveltségprózák” sekélyes szintjén. Az 1986-ban megjelent *Árnyékváros* című verseskötetének egyik ilyen remeklése a *Szellemidézés*, amely – legalábbis feltételezésem szerint – a nagyon szeretett, munkaszolgálatosként elpusztult újságíró apa emlékét idézi, közelebbről egy közös esti zenehallgatását. Úgy vélem, valamelyik Bach-oratóriumot, talán éppen a húsvétit hallgathatta együtt Guttman György és kislánya. Ez a vers 1968-ban íródott, de a szűk másfél évtizeddel korábban lezárult apa-lánya kapcsolat emlékei elevenen élnek benne:

*„Barokk gyönyörben egyesül
egy kitöltetlen férfi-körvonal
a tárgyak géniuszával.*

*Hozzácsapódik a zene. Agresszív
hullámaival megemel, továbblök,
végigborít, estéli tenger.
Néhány négyzetcentiméternyi
szívóhatásból idul
s a végtelen mégsincsbe ér az ember.*

*Ordítsak? az se volna jobb.
Kezembe vájjak? vagy legyintsek?
Nem vitte többre, aki megfeszült,
mint aki azt mondta: feszítsd meg.”*

Gergely Ágnes, *Szellemidézés*, 1968, részlet

[Bach - Easter Oratorio, BWV 249 - Gardiner \(42:18\)](#)

Monteverdi Choir English Baroque Soloists John Eliot Gardiner, conductor
Live recording, London, Proms 2013

Még mindig az egy életen át siratott apához kötődő élmények világában járunk, amikor a *Variáció magyar népballadáira* soraival ismerkedünk, amely az Ortutay Gyula és Budai György-féle *Székely népballadák* egyenesági rokona, s a költőnő személyes veszteségein kívül apja neves sorstársai, Radnóti Miklós és Szerb Antal, s a névtelen áldozatok rettenetes barakkjai, szögesdrótos „dormitóriumai” is felsejlenek bennünk:

*„Hallottad-e hírét
piros álomszögnek,
fejtől lábig tartó
matrácnyi tömlőcnek,
kiben messzinnen sem
nyílik semmi ajtó,
akin éjjel éjjen
páros gyertyatartó:
két gödör ereje,
hol madarak lépnek
s beesik két szemed,
mint az írott képnek?*

.....
*kendőző kendődön
mindegy, vér vagy víz ég:
szöges kerítésnek hallottad-e hírét?”*

Fenékeli Judit és Gerjesz Ágnes
az 1950-es években

És lassan eljutunk a nemrég meghalt, szinte-testvér unokatestvérrel, Fenákkal Judittal végigjátszott, először gyerekes, majd „nagyosabb” formát öltött, s az első, még gyerekes változat után már Kobaltországnak nevezett játékokig, amikor a két kislány nyelvérzékét és zenei világát, azért is, hogy magyarországi elszigeteltségüket, magányukat oldják egy kicsit, saját anyanyelvükön köszönési formulákat dudorászó francia hadifoglyok is gazdagították. Erre utal az *Egy szállásmester feljegyzései* című hosszú vers *És mikor elmúlt* című epizódja:

*„Dörgeműze –
betűzte Livia. – És képzeld, Pierre, a
francia fogoly azt énekelte, bonszoár,
zsoli mádám, zsö vu di bonszoár” –*

Ez a hosszú költemény a *Bölcsődal* címet viselő lezárásban ismét a magyarságot a zsidósággal együvő fonó versszakokkal fejeződik be, s jól is van ez így, hiszen a kettő elszakíthatatlan. Így bomlik ki: egy gyöngéd, jiddis nyelvű bölcsődalból az Egyetlen Haza iránti szeretet vallomása:

*„Milyen hold süt az öreg temetőre,
ha láthatatlan ott van a Család?
Miket formázik a diófa görcse?
S riadt anyám? és nagyszájú anyád?*

*S kezdenéd-e a játékot előlről,
hogy kiki égesse meg önmagát,
mert a Slóf, slóf, májn tájer sífelé-ből
az lett, hogy Álmodj magadnak hazát?...*

Gergely Ágnes: *Egy szállásmester feljegyzései, részletek, 1975–1976*

Minössze két sor, de nagyon sokat árul el Gergely Ágnes Bartók zenéje, géniusza iránti szeretetéről a *Rapszódia a szabadságról két nyitó sora is*:

„Ébren is látlak. Bartók egybehangzása
vagy, de lehetsz októberi szél.”
(1980)

Ugyanílyen távirat-tömörségű az *Árnyékváros*-kötet *Erkölcsei levelek* ciklusának nyitó verse, a Vasadi Péternek ajánlott, *A csapda* alábbi, credo-erejű mondata is:

„Csak hamis hangokat soha.”
(1981–1983)

Ennek a kökemény és kristálytisza kötetnek az egyik utolsó verse az egyetlen, amelyet értek, megérték ugyan, de gyerekkori emlékeimnek köszönhetően mégis nehezen tudom elfogadni. Amikor egy harmincöt év után hazalátogató – tehát nem „ötvenhatos” emigráns, bizonyos P. érzelmes lelkesedéssel reagál Kacsóh Pongrác *János vitéz*-ének nagyon hatásos „hadba induló magyar vitézek” jelenetére, a költő „operett”-nek nevezi ezt a daljátékot, amelynek verseit sokak szeretett „János”-ának, sőt, „Jánoskájának”, azaz az e néven becézett Heltai Jenő poétának köszönhetjük, aki ugyan nem volt egy kései Petőfi, de pesti aszfaltkoptatóként és ügetőjáróként is minden ízében magyar. Tehát, maradjunk annyiban, hogy a *János vitéz* nem operett, nem is musical, hanem egy halhatatlan daljáték:

„– és elfordul P. a tölgyek felé- s a tisztáson egy egész
huszárkülönítmény élén bevágtat János vitéz – s a zászló leng az
izzó szemek, dalok, bástyák felett – micsoda ország ez – mondja P. s
én azt mondom – operett.”

(Gergely Ágnes, *Megújulnak sebei*, 1983)

János vitéz: I. Felvonás - No. 1 Megjöttek a szép huszárok (4:18)

Kacsóh Pongrác: János vitéz-részlet (I. felv.)

A Magyar Állami Operaház Zenekara, a Magyar Rádió és Televízió Énekkara,
vezényel: Lukács Ervin.

© 1996 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Az már a fenti, Gergely Ágnes költői énjének zene-közelségét hangsúlyozó idézetekből és kommentárokból kitűnik, hogy a muzsika a Kossuth-díjas író életének és műveinek egyik nagyon fontos pillére. Ezt az élményt még hangsúlyosabbá teszi az Európa Könyvkiadónál 2013-ban megjelent, *Két szimpla a Kedvesben* című önéletrajzi regényének, az őszinteség valóságos magasiskolájának több részlete. Az első, amelyet idézni szeretnék, két szegedi helyszínt jelent; egyrészt a család holokauszt-túlélőinek közös otthonát, másrészt a méltán nagyhírű Szent Margit Gimnáziumot, amely 1912-ben, nagymamám ottani végzésének évében még nagyon nivós, már a gimnáziummá válás felé haladó felsőbb Leányiskola volt, olyan tanárokkal, mint Balázs Béla (lásd Bartók „Kékszakállú”-jának szöveggönyvét!) testvére, Bauer Hilda.

Először lássuk Gergely Ágnes és nemrég elhunyt, három évvel fiatalabb unokatestvére és írotársa, Fenákel Judit egyik „házi

színházának” pár nevezetes pillanatát: „Az esteken mi, gyerekek is felléptünk, Éva balettozott, Judit verset mondott (*Ne lőj, fiam, mert én is ott leszek...*), én énekeltem („*Álmodó Tisza-part...*”). Az igazi zene-közelséget azonban a patinás szegedi lánygimnázium világa hozta el: „Az egyik felsős lány, Schwab Vera ezt írta a *Glory, glory hallelujah* dallamára: *Ovidius teste porlad lenn a mély sírban, /Verseiben örömeink kútforrása van, /Hexaméter ritmusára swinget táncolunk, /Mert mi diákok vagyunk...!* Az iskolánkat átjárta az antikvitás, a nyelvek, a vallás és a zene szelleme... A kórus Kodály Zoltán dallamait adta elő: *Cohors generosa, ... Egy Istenünk, egy lelkünk, haja, német népe* [Ez a Lengyel László egyik sora, P. É.]...

Cohors Generosa - régi magyar diákköszöntő (1:08)

Kodály Zoltán: *Cohors Generosa - régi magyar diákköszöntő* · Zoltán Kodály ·
Debrecveni Kodály Kórus, vezényel: Erdei Péter
© 2005 HUNGAROTON RECORDS LTD.

A mezzo szólamban, a „szoprán kettő”-ben énekeltem, s egy darabig a katolikus kiskórusban is, amíg anyám nem kérte fölmentésemet az igazgatótól. – Nem szabad oda tolakodnunk, mondta és megsimogatott... Egyszer magát Kodályt is láttam közelről; az 1948-as centenáriumi énekversenyen az *Éjsötét szemek* ... [Ocsi csornije... P. É.] című orosz műdallal indultam, Kodály, a zsűri elnöke majdnem átdöfött a szemével. A dohánygyár nagytermében budapesti művészek adtak koncertet, Fischer Annie, Cserfalvi Elíz, Dénes Vera, zenetudósok beszéltek Schubert *Befejezetlen szimfónia*-járól, Liszt utazásairól, Muszorgszkijról, láttam a kopár hegyen a boszorkányokat – és láttam az éjsötét szemeket is, meg az álmodó Tisza-partot, mág sokáig láttam”...

A tizenhét éves kori, sikeres, de rövid életű színművészeti felvételi, majd a „vasas” és a „szakérettségis” időszak után Gergely Ágnes magyar-angol szakos bölcsészhallgató lett, akinek további zenei műveléséről többek között dr. Márki János, szeretett gimnáziumi osztályfőnöke gondoskodott: „Márki üzent értünk, hogy vasárnap délelőtt menjünk fel hozzá, ne kerüljünk [t. i. a

szakérettségisek] méltatlan helyzetbe gimnáziumi osztálytársainkkal szemben... Bachot hallgattunk vele, barokk zenét... és flamand festők albumait lapoztuk végig; az idősebb Brueghel volt a legkedvesebb festője...” Kodály és Bach mellett – az ifjúság természetes jogán – Gergely Ágnes és barátai életében helyet kapott a könnyűzene, s egy Franciaországban világhírűvé vált, akkoriban a Váci utcai *Kedvesben* zongorázó pianista zseni, Cziffra György is: „Szombat délutánonként néhány eszpresszóban és kávéházban *Ötórrai tea* címén zenés műsor volt, esetleg tánc is; a Pilvaxban a *femme fatale* Zsolnay Hédi francia *chanson*-okat énekelt, a Béke Szálló Kupolatermében amerikai slágerparódiákkal Boross Ida rakoncátlankodott, és a Váci utcai, azóta már bezért *Kedvesben* magányosan zongorázott a börtönből nemrég szabadult politikai fogoly, Cziffra György... Ahol csak lehetett, táncoltunk, rendeltünk két szimpla kávé, és tangóztunk, órákon át... Az aranyozott öszben, az egyetem mellett mintha mozogtak volna az alacsony belvárosi házak. Muszáj volt elmennünk a *Kedvesbe*, zenét hallgatni. Cziffra György slágereket játszott, nem emlékszem, miket, a *Ketten tudjuk*-ot és a *Holdfény szerenád*-ot biztosan. Cziffra György – miután Gergely Ágnes életének akkori nagybetűs Társa, Papp Zoli dührohamot kapott attól, hogy a pincér rituális szimplájuk helyett két, számukra megfizethetetlen dupla feketét hozott ki az asztalukhoz „a kor divatos slágerei után a későbbi világhírű zongoraművész Chopinnel vigasztalta meg a pénztelenségben megalázott ifjú párt: „Nem mertem megszólalni, Cziffra György játszott, az A-dúr polonézt; az öreg falak közt a zene olyan volt, mint egy jóslat.” (Egy személyes megjegyzés: a hetvenes évek második felében én is jártam ifjú szerelmemmel az akkoriban már „czifrátlan”, Chopin nélküli, de még mindig otthonos *Kedvesbe*, az otthontalan bölcsész-párok menenék helyére!)

[George Cziffra plays Chopin-Polonaise in A-flat Major Op.53](#)

["Heroique" \(7:37\)](#)

(1:01-től kezdődik Chopin alkotása)

Egészen más élethelyzet volt az a látogatás, amelyen Zoltán bemutatta választottját, Ágnes, Ozorán élő családjának, ahol a más ízekhez szokott, fiatal lány átesett a birkapörkölt kóstolgatás „tűzkeresztiségén”. A családi ebéd feszültségeit hazafelé, a vonaton csak a zene oldotta fel: „Énekelj, szólalt meg hirtelen Zoli. Jaj, de hosszú, jaj, de széles ez az út, énekeltem, amennyire ez a kerekek csattogása engedte. Nem, ne ezt – mondta Zoli, – A másikat. A pusztáról. A sivatagról – mondtam és rákezdttem: – Éj-sám ál gvulot bá' midbár... Valamitől mindketten elszomorodtunk... Újpesten még 1958 őszén osztályfőnök lettem az ötödik bé osztályban... Magyar és angolt tanítottan nekik... Sokat énekelünk. *Charlie is my darling; You load sixteen tons; Old black Joe...*” Hasonló élményem nekem is volt, bár későbbi: az angol dalok, számomra. 1965 ősztől ugyancsak az esetemben Kádár-kori angol nyelvtanulás vigaszdíjai, legszebb pillanatai voltak, a borzalmas tankönyvecskék leckéi közben. Az évek során az Ágnes-Zoltán kapcsolat, a közös „városalapítás”, az *ab urbe condita* fénye egyre kopott, fogyott. A legtartósabb kapocsnak az a már idézett héber dal bizonyult, amelyet az előbb már megemlítettem: „Szerette, ha énekelek mellette, egy héber dalt különösen is szeretett [amelyet Ágnes talán nagyapjától, a battonyai rabbitól tanult]: 'j-sám ál gvulot bá'midbár... Valahol a határ felé, a sivatagban. – A pusztában – mondta Ézsaiás szerint.”

És ez a dal lett 1984-ben az akkor meghalt Papp Zoltán, s egyben kettejük szerelmének rekviemje is. Ahogyan a nem mindennapi, realitásokkal és művészetekkel, köztük zenével átszótt regény záró mondataiban olvashatjuk: „Egyszer aztán mégis kimentem a sírjához. Késő volt már, alkonyodott. ... Nem tudom, miért, de énekelni kezdtem. – Esteledik a faluba, haza kéne menni... – *Nem, ne ezt. A másikat. – A sivatagról? – A pusztáról.* Belefogtam. – *Éj sám ál gvulot bá'midbár...* (Ez a dal szövegének egy másik változata!) Énekeltem, amíg be nem zárták a vaskaput. 2011. január – 2013. március.”

A gazdag Gergely Ágnes-életmű lírai részének – ezt túlzás nélkül állíthatjuk, s egy hosszabb írásban, egy, az interneten ma is ott lebegő Mértékadó-rcenzióban, ki is fejtettem – abszolút csúcspontja a 2019-ben, a Kaligramnál megjelent, a maga karcsúságában is fajsúlyos, *Még egyszer Firenzébe* című verseskötet legzeneibb darabja az írója énekversenyek-kórustag múltjára is emlékeztető *Szomjazva ébred*, amely énekesi sorsokba fonva ábrázolja mindnyájunk életének *harmóniáktól, hiteles hangoktól megfosztott* pillanatait:

Szomjazva ébred

*Mint az énekes, akit kiheréltek,
és hangja belesír az éjszakába, úgy érzi,
férfihangon szól az ének,
a mély hangot keresi, hiába,*

*Más hang jön ki a torkán, mint akarta,
mögötte zúgnak a baritonok,
a basszus felbúg, mint a hajókiért,
s kotta helyett az égből kő zuhog,*

*mint az énekes, ha felsír a hangja,
és bátorságát elnyeli a kor,
szomjazva ébred, nedves öklét rázza,
és sorsa ellen átkokat sorol,*

*Mozartot, Beethovent lármának hallja,
és egyszerre felordít, hogy elég –
ki ítéletet mond sorsért cserébe,
elemészti lelkét a penész.*

Ez a költemény természetesen nem csak a hangjukat vesztő énekesek tragikus sorsába enged bepillantást, hanem ugyanakkor az önként, érdekből vállalt „hangváltások” embereit, köztük voltaképpen a magukat érdekből, gyávaságból minduntalan megváltoztató írástudók elsiratása is.

Az őszre tolt, 2021 szeptemberi Ünnepi Könyvhét egyik legemlékezetesebb kiadványa az ugyancsak a Kalligramnál napvilágot látott *Mozdonygyári éjszakák*, Gergely Ágnes legújabb prózakötete volt. E kötet *Metszetek* című darabjában felbukkan egy olyan (anyámtól is gyakran hallott!) francia chanson, amelyet ő unokatestvérétől, s későbbi íróársától, Fenákel Judittól tanult. Judit pedig egy francia hadifogolytól: „*J' attendrai, le jour et la nuit, /le jour et la nuit, /J' attendrai toujours..*”

Ez a fenti idézet, bármilyen közismert az örök várakozást ígérő francia dalocska, csak szerény közjáték az *O Laura Bella, Dolce* címet viselő kötet-epizódhoz képest, amelyben M. Abonyi Arany művészettörténész, dr. László Zsigmond professzor, kórusalapító, a Lenin gyászinduló dallamához erotikus verset fabrikáló, nagyszívű gyógyító és vérbeli művész beleegyezésével egy Petrarcaról és Lauráról szóló olasz kuplét énekel. Nem egy kávéházban, hanem Bánfalván, egy erdei iskola-szanatórium kis betegeinek. Köztük a szívizumgyulladásától szenvedő Ágnesnek. A zene, mint gyógyító, a zene, mint életmentő...Igen, a Bibliától napjainkig kanyargó, nagyon fontos remediánk...

Nagyon érdekes, s az egykori, nagyon szeretett tanár, dr. Márki János nevét felidéző írás a *Mendelsohn zuhanása* is. Ebben az író először arról mesél, hogy az endrődi zsidó hitközség elnöke, Hoffmann Feri bácsi énekelt a helyi katolikus templom kórusában (úgy, ahogyan az én katolikus, de anyai ágon zsidó ősökben bővelkedő keresztapám, Endrőd „szomszédvárában”, Gyomán, számos református esküvőn!). Ehhez a „zenei ökumenéhez” képest megrázóak Márki tanár úr Mendelsohnról mondott, sajnos, bár nem antiszemita, de felekezeti függő szavai: „– Gondolja végig a világ nagy zeneszerzőit, kérem. Felix Mendelsohn-Bartholdy jó szerző, de

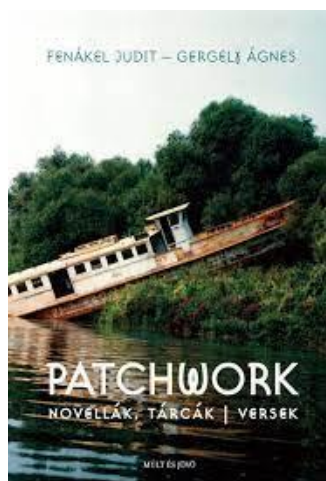
második vonal. És ezzel az alapkérdésre is válaszoltam... Semmire sem válaszolt, tanár úr... ott maradtam az *Abschied von Walde* hangjaival és egy visszatérő dátummal.

[Mendelssohn - Abschied vom Walde \(UniversitätsChor München\) \(3:18\)](#)

Joseph von Eichendorff UniversitätsChor München (2012)

A férfiak nősen születnek című opusz egyik főszereplője a családom baráti köréhez tartozó egykori Bartók- és Kodály-tanítvány, Székely Júlia, akiből neves, részben zenei tárgyú regényeket „komponáló” író lett. És nagy anekdotázó is: „Jó történeteket tudott. megmutatta például Kodály első feleségének a parte-céduláját. Idenézz! A cédula tetején egy nagy kereszt, dőfés a kommunistáknak. Alatta a név, Kodály Zoltánné Schlesinger Emma, dőfés az antiszemitéknak. Ilyen volt Kodály!”

Az irónia után mélységes fájdalom tükröződik *A pizzéria mélyén* minden sorában, amelyben akár az írónő alteregója-lehetne hölgy Svédországban élő , Schubert dalokat éneklő „Detti” lányáról mesél, egy Kleopátra hajú pincérnőnek.

A jelen írásomban is sokszor említett unokatestvér író társsal, a nemrég meghalt Fenákel Judittal közös, a Múlt és Jövő Kiadónál ugyancsak 2021 Könyvhetére megjelent, *Patchwork – Fenákel Judit novellái, Gergely Ágnes versei* című kötetből a *Bartók-koncert a*

pesti Broadwayn méltó „egyenesági rokona” Illyés Gyula Bartók-jának, s mint ilyen, gyakori előadást, idézést érdemel. A vers középpontjában- értelmezésem szerint – a talmi, a pillanatnyi siker és hírnév, s az örökkévaló értékek közötti ellentmondás feszül; a „bartókian” zárkózott író zenei élménybe burkolt, közvetett, szemérmes hitvallása:

*Ott fõnn a kvartett lebocsájtja
a kígyóvékony áradást.
Fenyõ csattan partról az égnek,
Körötte rács. Fõlõtte rács.*

*Feszít a fémváz. Elszakadni.
Levegõt. Feszít az idõ.
Tülevél és mocsár alól egy
csontváz lelke áll elõ.*

*Láttátok õt? Smaragd gerincû.
Beszéde tiszta hélium.
Fõnn és lenn átértelmezõdik
a széttekergõ égi út.*

*Opál indákat rejt az ablak.
Csendbuborékok a falak.
A mívés jóság kelyhet épít,
a meg nem mívvelt lenn marad.*

*Országhatár, kritika, kontroll –
mind lenn marad, mind lenn marad.
Opál indázást rejt az ablak.
Légbuborékok a falak.*

*Tizenõt éve, hogy New Yorkban
elfogytál. És, akivel itt*

*hallgattalak, huszonnégy éve
lesz a végső szívrohamig –*

Gergely Ágnes: Bartók-koncert a pesti Broadwayn, részlet

A versben felidézett koncert vélhetően egy 1957-es, vagy 1958-es hangverseny volt, az akkor még nagyon ifjú – 1957-ben alapított – Bartók Vonósnégyessel, amely, részben a pécsi rokonságához nagyon ragaszkodó másodhegedűsnek, Devich Sándornak köszönhetően, gyakran adott hangversenyt szülővárosomban is. A vers „repülőgépes-országhatáros” utalásai azt sejtetik, hogy talán az 1939-ben, egy évvel Bartók és Pásztory Ditta Amerikába vándorlása előtt komponált, búcsúnak is beillő VI. vonósnégyes lehetett akkor éppen műsoron. A kvartett „kígyóvékony áradása” rendkívül érzékletes szókapcsolat, olyan, mint egy gyönyörű festménybe emelt vonósnégyes-látomás. Megjelennek itt a zeneszerző szülőföldjének fenyőfái épp úgy, mint a Bartók házaspár néhány utolsó, már „berácszott” magyarországi éve. Több zeneszerzővel beszélgettem már egy-egy Bartók-mű szépirodalmi tükörképéről, írásba emeléséről. A vélemények változóak voltak. Egy bizonyos: Bartók Béla *ezt a verset*, ezt a tiszta szépségű és hűséges portrét nagyon szeretné.

Béla Bartók String Quartet No. 6 (53:14)

Ahogy a jelen áttekintésben név szerint említett minden zeneszerző, hiszen az a fokú érzékenység és megértés, amely Gergely Ágnes muzsikához kötődő írásait jellemzi, nem egyszerűen „vastapsot”, (az túl talmi volna!) hanem megrendült főhajtást érdemel.

Budapesten, 2022 februárjában